

**Цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право.
Міжнародне право. Господарське право,
господарсько-процесуальне право**

УДК 397.6

DOI: <https://doi.org/10.31732/2707-9155-2019-35-51-58>

Спадковий договір: основи теорії

Гіжевський В.К.

*Проректор, кандидат юридичних наук, професор,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (044) -45-569-85, e-mail: gvk@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0001-9697-6718*

Остролуцький М.В.

*Здобувач вищої освіти ступеня магістр,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (096) 52-010-34, e-mail: boss.ostrolutskiy@mail.ru
ORCID: 0000-0002-3427-0629*

Hereditary contract: theory and practice

Hizhevskyy V.K.

*Vice-Rector, Candidate of Law Sciences (Ph.D), Professor
“KROK” University,
st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
tel.: (044) -45-569-85, e-mail: gvk@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0001-9697-6718*

Ostrolutskiy M.V.

*Master student
“KROK” University,
st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
tel.: (096) 52-010-34, e-mail: boss.ostrolutskiy@mail.ru
ORCID: 0000-0002-3427-0629*

Анотація. У статті аналізуються підходи до визначення юридичної характеристики спадкового договору. Розглянуті основні ознаки договору, які визначають його місце в системі цивільно-правових договорів. Висвітлено його правову природу в зарубіжних правових системах. Обґрунтовано ознаки спадкового договору як одностороннього, консенсуального, платного або безоплатного, довготривалого, алеаторного договору. Аналізуються різні точки зору науковців з даного питання. Узагальнено доктринальні та правозастосовні позиції щодо визначення особливостей правового регулювання відносин, що виникають на підставі цього юридичного факту. Також у статті розглядаються питання історичного розвитку, всебічного дослідження, визначення спадкового договору за законодавством України. Висвітлюються учасники даного виду договору, визначається обсяг дієздатності, необхідний та достатній для укладення ними цього договору. Розглянута форма укладення, нотаріальне посвідчення та державна реєстрація договору, вивчається питання спадкового договору подружжя. Розглядається спадковий договір як нормативно закріплений інститут спадкового права, який містить ознаки договірних правовідносин. Схарактеризовано способи призначення особи, яка здійснює контроль за виконанням спадкового договору. Зазначаються гарантії учасників договору, щодо додержання їх прав та законних інтересів, можливість розірвання даного виду договору. Проводиться аналіз питання контролю за додержанням умов договору набувачем та виносяться пропозиції щодо законодавчого вдосконалення цього питання. Зазначено, що чинним Цивільним кодексом України передбачено низку нових правових інститутів, серед яких інститут спадкового договору. Наголошено на дискусійному характері питання про місце цього інституту у Цивільному кодексі України. Розглянуто порівняння спадкового договору з договором довічного утримання, визначенні основні критерії розмежування спадкового договору та інших правочинів у цивільному праві, що можуть стосуватись відчуження майна. Розглянуто особливості виконання спадкового договору після смерті відчужувача. Досліджено тлумачення поняття спадкового договору сучасними науковцями. Проаналізовано чинне законодавство для глибшого розуміння спадкового договору. Визначено предмет, істотні умови розірвання та забезпечення виконання спадкового договору. Визначаються особливості спадкового договору саме як правочину у цивільному праві, наголошено на доцільності укладення спадкового договору з метою захисту майнових прав відчужувача. Доведено, що спадковий договір є різновидом цивільно-правових договорів, а не видом спадкування у цивільному праві.

Ключові слова: цивільно-правовий договір, спадковий договір, спадкування, набувач, відчужувач, спадкове право.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 14.

Annotation. The approaches to determination of legal description of the inheritance agreement are analyzed in the article. Basic signs of agreement, which determine its place in the system of civil legal agreements, are determined. Its legal nature in foreign legal systems. The signs of the inheritance agreement as one-sided, consensus, payable or free of charge, of long duration, aleatory agreement are determined. Analyses the different points of view of research workers through this question. Generally doctrinal and legal positions regarding the definition of the peculiarities of legal regulation of relations arising on the basis of this legal fact. Also to consider the questions of historical development, all-round research, determination and description of the inherited agreement on the legislation of Ukraine are examined in the article. The participants of this type of agreement, the ambit of legal competence necessary and sufficient for making this contract by them is defined. Reviewed from of conclusion, notarial certification and state registration of agreement, are illuminated, the question of the inherited agreement of the married couples is studied. The inherited agreement as normatively envisaged institute of the inherited right, which countains

the signs of contractual legal relationships, is examined. The ways of appointing a person who controls the execution of a hereditary contract are characterized. The guarantees of participants are specified concerning the observance of their rights and legal interests, possibility of dissolution of this type of agreement. The analysis of question of control after the observance of terms of agreement is conducted purchased and suggestions dart out concerning the legislative improvement of this question. In particular, it is noted that the current Civil Code of Ukraine provides a number of new legal institutions, including the Institute of inheritance contract. The nature of the discussion character of the place of the institution in the Civil Code of Ukraine is emphasized. Reviewed comparison of hereditary contract with contract of life maintenance, studied the main criteria for delimitation of inheritance agreement and other transactions in civil law, regarding alienation of real property. The features of the execution of the hereditary contract after the death of the alienator are considered. The interpretation of the concept of inheritance agreement by modern scholars is researched. The current legislation is analysed for a deeper understanding of the inheritance agreement. Defined the features of the inheritance agreement as a civil law transaction; has emphasized on the expediency of entering into an inheritance agreement in order to protect the property rights of an alienator. It has been proved that the inheritance agreement is a kind of civil and legal contracts, but not a kind of inheritance within civil law.

Keywords: *civil agreement, hereditary contract, inheritance, purchaser, disposing inheritance law.*

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 14.

Постановка проблеми

Конституція України передбачає можливість кожній особі розпоряджатися своїм майном на випадок смерті. Це право відображено і в Цивільному кодексі України, який передбачає можливість фізичної особи розпорядитися своїм майном на випадок смерті шляхом укладення спадкового договору, він є абсолютною новелою нового Цивільного кодексу України 2003 р., оскільки не був передбачений ні Цивільним кодексом Української РСР 1922 р., ні Цивільним кодексом Української РСР 1963 р., ні іншими законодавчими актами в галузі регулювання спадкових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженню окремих аспектів спадкового договору присвячувались наукові праці видатних вітчизняних науковців – таких, як Ю.О. Заїка, О. Шевченко, О.В. Дзера, В.В. Луць, В.В. Васильченко, І.В. Спасібо-Фатєєва, Кухарев О.Є. та інші.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Застосування спадкового договору викликає наразі чимало труднощів, які обумовлені недостатньою законодавчою регламентацією даного виду інституту. Удосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають із спадкового договору, у подальшому потребуватиме розвитку, і наука цивільного права не стоятиме осторонь цього процесу.

Формулювання цілей статті

Метою статті є з'ясування поняття, сутності та значення інституту спадкового договору в сучасних умовах, особливостей визначення предмета та суб'єктного складу спадкового договору, його місця в системі цивільного права України, а також особливостей його укладення, здійснення, зміни, розірвання та припинення.

Вклад основного матеріалу дослідження

Римському праву договір спадкування не був відомий, хоча існував ряд до-

говорів, які були схожими на договори спадкування. Спадковий договір вперше з'явився в Німеччині в період формування так званого німецького римського права, тобто національного права Німеччини, заснованого на основних традиціях римського права.

Стародавнє німецьке право засновувалося на звичаї, який взагалі не допускав передачі спадщини стороннім особам. Члени сім'ї визнавалися єдиними можливими спадкоємцями, але з часом це право розвивалося. Спадковий договір, будучи донедавна невідомим нашому законодавцеві, є визнаним інститутом у деяких європейських країнах. Найбільше визнання і найбільш детальну розробку цей інститут отримав у Німеччині.

Спадковий договір є особливим видом зобов'язальних правовідносин. Оскільки відносини, які виникають у зв'язку з укладенням спадкового договору тісно пов'язані з відносинами спадкування, цей вид договору врегульований у книзі шостій «Спадкове право» Цивільного кодекса України [9].

За спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача [1].

Обґрунтовуючи необхідність цього договору, розробники проекту ЦК України зазначали, що сфера його застосування на практиці не буде широкою, вона стосуватиметься головним чином подружжя та інших осіб, які спільно проживають і не мають дітей. Але ця обставина не може стати перешкодою для запровадження такого виду договору [6].

Відчужувачем у спадковому договорі може бути подружжя, один із подружжя або інша особа. Набувачем у спадковому договорі може бути фізична або юридична особа [1].

Слід зазначити, що в даному випадку вимоги ч. 1 ст. 65 Сімейного кодексу України щодо розпорядження майном, що є спільною сумісною власністю за взаємною згодою дружини та чоловіка, дотримано [2].

Законодавець не визначає, чи можуть малолітні, неповнолітні, недієздатні та обмежено дієздатні особи бути сторонами спадкового договору, як це робить ст. 746 ЦК, вказуючи про відчужувача у договорі довічного утримання на фізичну особу незалежно від її віку та стану здоров'я [12].

Щодо характеристики спадкового договору існують різні думки особливо щодо реальності чи консенсуальності цього договору. Якщо виходити з теорії права, консенсуальним є договір, чинність якого залежить від моменту досягнення згоди сторонами за всіма істотними умовами договору, а реальним – чинність якого залежить від моменту передачі визначеного майна.

І.А. Волкова стверджує, що спадковому договору характерні ознаки як консенсуального, так і реального договору. На її думку, характеристики договору вказують на його консенсуальність, оскільки момент його укладання пов'язується з досягненням сторонами згоди за всіма істотними умовами, що, в свою чергу, тягне за собою виникнення цивільних прав та обов'язків між сторонами з одного боку. Але, з іншого, за умовами спадкового договору може бути передбачено обов'язок набувача виконати певні дії після смерті відчужувача, що свідчить про ознаки реальності договору, бо тоді він буде вважатися укладеним з моменту передачі майна набувачеві [9].

Іншої точки зору дотримується Шевченко О., який вважає, керуючись ст. 1302 ЦК України, спадковий договір реальним, оскільки набувач стає власником майна після смерті відчужувача [14].

Спадковий договір є відплатний (на набувача покладається обов'язок вчинити певну дію майнового або немайнового характеру в обмін на майно відчужувача) [12].

Спадковий договір конструктивно створений за принципами договору про довічне утримання. Проте вони мають певні відмінності. Основна з них полягає в часі виникнення у набувача права власності на майно. За договором довічного утримання це право виникає з моменту державної реєстрації нотаріально посвідченого договору, а за спадковим договором набувач стає власником майна лише після смерті відчужувача. За спадковим договором набувач буде зобов'язаний виконувати певні дії, спрямовані на забезпечення інтересів відчужувача: піклуватися про нього або інших осіб за його вказівкою, доглядати його майно, а також на відміну від договору довічного утримання дії набувача можуть мати не тільки майновий, а й немайновий характер [13]. За договором довічного утримання відчужувач, передаючи у власність житловий будинок, квартиру або інше майно, насамперед має на меті отримання матеріального забезпечення, догляду, послуг, яких він потребує. Набувач же завдяки даному договору набуває право власності на майно. ЦК цей договір віднесено до договорів, за якими переходить право власності на майно [11].

До спадкового договору не застосовуються норми спадкового права в силу відсутності юридичного складу спадкового правонаступництва. Такий висновок ґрунтується на тому, що:

1. відчужувач не може розпоряджатися майном, яке є предметом спадкового договору, на випадок смерті;

2. майно, яке є предметом спадкового договору, не включається до складу спадщини;

3. набувач може оформити право

власності на майно, яке є предметом спадкового договору, негайно після смерті відчужувача, а не по спливу 6-місячного строку, встановленого для оформлення права на спадщину;

4. майно, яке є предметом спадкового договору, не може бути предметом заповідального відказу;

5. на таке майно після смерті відчужувача не можуть претендувати особи, які мають право на обов'язкову частину у спадщині.

Зважаючи на різнобічність позицій, відображених у літературі щодо питання односторонності чи двохсторонності спадкового договору, необхідно зазначити, що питання про односторонність чи двохсторонність будь-якого договору вимагає ретельного наукового осмислення [5].

Оцінюючи спадковий договір, ми погоджуємось з позицією В.В. Васильченка, який наголошує на тому, що правами та обов'язками наділені обидві сторони спадкового договору: набувач з одного боку, набуває право власності на майно відчужувача, має право вимагати розірвання договору в разі неможливості виконання ним розпоряджень відчужувача, а з іншого – зобов'язаний належним чином виконувати відповідно до договору розпорядження контрагента. Відчужувач має право робити певні розпорядження, вимагати від набувача вчинення визначених умовами договору дій майнового або немайнового характеру тощо, але з іншого боку на нього покладається обов'язок не відчужувати майно, визначене спадковим договором [3].

Спадковий договір укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню, а також державній реєстрації у Спадковому реєстрі в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України [1].

Варто відзначити, що це, певним чином захищає набувача, гарантуючи

йому, що перевірку наявності згоди другого з подружжя здійснює нотаріус [9].

Нотаріус вимагає надання документів, що підтверджують право власності на нерухоме майно в осіб, які його відчужують [8].

Спадкові договори, предметом яких є нерухоме майно, посвідчуються з дотриманням загальних правил посвідчення договорів відчуження. Це означає необхідність пред'явлення правовстановлюючих документів та витягу із Реєстру прав на нерухоме майно. Якщо предметом договору є майно, яке (або права на яке) підлягає реєстрації, нотаріус у тексті договору зазначає про необхідність реєстрації у відповідному реєструючому органі після смерті відчужувача [7].

Дії, виконання яких доручається відчужувачем набувачеві, повинні бути правомірними, не можуть обмежувати цивільну правоздатність набувача і не повинні суперечити моральним засадам суспільства [10].

Заповіт, який відчужувач склав щодо майна, вказаного у спадковому договорі, є нікчемним.

Відчужувач має право призначити особу, яка буде здійснювати контроль за виконанням спадкового договору після його смерті [1].

З метою забезпечення виконання відчужувачем зобов'язання, що виникло на підставі спадкового договору, на майно, визначене у спадковому договорі, в тому числі і рухоме, нотаріус, який посвідчив спадковий договір, накладає заборону відчуження. З цією самою метою ч. 2 ст. 1307 ЦК визнає нікчемним заповіт, складений відчужувачем щодо майна, яке є предметом спадкового договору [7].

За загальним правилом, зміна договору допускається лише за згодою сторін. При цьому правочин, спрямований на зміну або припинення договору, зчи-

няється в такій самій формі, у якій був вчинений договір. Проте угодою сторін може бути передбачений спрощений порядок зміни або припинення спадкового договору за погодженням сторін [12].

Спадковий договір може бути розірвано судом на вимогу відчужувача у разі невиконання набувачем його розпоряджень. Спадковий договір може бути розірвано судом на вимогу набувача у разі неможливості виконання ним розпоряджень відчужувача [1].

Ю.О. Заїка вважає, що спадковий договір є правочином довготривалим, з ускладненим порядком дострокового припинення і зміни. Зазначений договір укладається на строк, не менший ніж до моменту смерті відчужувача, чи навіть більший (у разі вчинення дій на виконання особистого розпорядження після смерті відчужувача). За цим договором відчужувач не може його змінити чи скасувати, а також будь-яким чином протягом свого життя розпоряджатися відчуженим майном, якщо інше не передбачено договором або законом. Розірвання цього договору можливе лише за умови, що набувач не виконує розпоряджень відчужувача. При цьому, якщо виконання таких дій покладено на набувача лише після відкриття спадщини, то спадковий договір у цьому випадку взагалі неможливо розірвати [4].

У наведеній ситуації Ю.О. Заїка вбачає обмеження принципу свободи договору по відношенню до відчужувача і називає такий договір «аномальним». На тій підставі, що такий договір є договором, за яким зобов'язання не виконується і за яким контрагент позбавлений права його розірвати.

Ініціювати розірвання спадкового договору в суді можуть лише відчужувач або набувач. Інші особи, зокрема спадкоємці відчужувача, не можуть пред'являти вимоги про розірвання спадкового договору [6].

У разі смерті набувача спадковий договір вважається припиненим. У цьому випадку спадкоємці набувача мають право вимагати від відчужувача відшкодування витрат, яких вони зазнали при виконанні спадкового договору в тій частині зобов'язань, які були виконані набувачем до його смерті [9].

При цьому розірвання договору в односторонньому випадку можливе лише в судовому порядку, скільки суд повинен з'ясувати факт порушення спадкового договору або неможливість його невиконання. У разі, коли спадковий договір змінюється або розривається за рішенням суду, зобов'язання змінюється або припиняється з моменту набрання чинності рішення суду про зміну або розірвання спадкового договору.

У разі розірвання договору нотаріус на підставі рішення суду про розірвання має зняти заборону відчуження такого майна [12].

Висновки

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що спадковий договір за своїми ознаками є двостороннім, оплатним, консенсуальним, алеаторним, довготривалим, з ускладненим порядком зміни і розірвання. Спадковий договір укладається під відкладальною обста-

виною, щоб набувач пережив відчужувача, оскільки у разі смерті набувача до відкриття спадщини спадковий договір, з огляду на його суворо особистий характер, вважається припиненим і права та обов'язки, що є його змістом, не можуть перейти до спадкоємців набувача. Спадковий договір є особливою формою вираження волі спадкодавця на випадок смерті. Враховуючи те, що спадковий договір хоч і закріплений у Книзі шостій ЦК України «Спадкове право» і має тісний зв'язок з відносинами з приводу посмертного переходу майна у власність, проте більш логічним є розміщення даного виду договору саме у Книзі п'ятій ЦК України «Зобов'язальне право», оскільки цей договір виступає різновидом договорів про передачу майна у власність набувача. За своєю правовою конструкцією спадковий договір схожий з договором довічного утримання, проте значні відмінності в правовій природі договору довічного утримання та спадкового договору в кінцевому підсумку призводять до істотної різниці в правовому регулюванні цих інститутів. Спадковий договір має подвійну правову природу: він одночасно є і розпорядженням на випадок смерті, і договором, змістом якого обумовлюються його істотні умови.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. Відомості Верховної Ради. 2003. № 40-44.
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III. Відомості Верховної Ради. 2002. № 21-22.
3. Васильченко В.В. Юридична сутність інституту спадкового договору та його місце в системі цивільного права. *Право України*. 2003. № 6. С. 115–119.
4. Заїка Ю.О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні: Монографія / Ю.О. Заїка. Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 2004. 394 с.
5. Луць В.В. Окремі питання спадкового договору в цивільному праві України / В.В. Луць, А.Гиняк. *Юридична Україна*. 2009. № 9. 33 с.
6. Кухарев О. Є. Спадкове право України: Навч. посібник / О. Є. Кухарев. Київ. Алерта, 2013. 328 с.
7. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України. У 4 т. Т. 2. / А. Г. Ярема, В. Я. Карабань, В. В. Кривенко, В. Г. Ротань. Київ: А.С.К.; Севастополь: Ін-т юрид. досліджень, 2004. 864 с.

8. Нотаріат в Україні: підручник / В. В. Комаров, В. В. Баранкова. Харків: Право, 2011. 384 с.
9. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт.; кер. авт. кол., канд. юрид. наук, доц. Нестерцова-Собакарь О.В. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 164 с.
10. Цивільне право України. Особлива частина / за ред.: О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова, Р. А. Майданик. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 1176 с.
11. Цивільне право України Підручник: У 2 т. / Борисова В. І. (кер. Ц58 авт. кол.), Баранова Л. М., Жилінкова І. В. та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Київ: Юрінком Інтер, 2014. Т. 2. 816 с.
12. Цивільне право України: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. Г.Б. Яновицької, В.О. Кучера. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.
13. Цивільне право України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. О. Доліненко, С. О. Сарновська. Київ: МАУП, 2005. 384 с.
14. Шевченко О. Заповіт як підстава спадкування. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 8. С. 58.

Reference

1. The Verhovna Rada of Ukraine (2003), Civil code of Ukraine, *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, vol. 40-44.
2. The Verhovna Rada of Ukraine (2002), Family code of Ukraine, *Vidomosti Verkhovnoi Rady*, vol. 21-22.
3. Vasylychenko, V.V. (2003), "Legal essence institute hereditary contract and his place in the system civil law of Ukraine", *Pravo Ukrainy*, vol.6, pp.115-119.
4. Zaika, Yu.O. (2004), *Stanovlennya i rozvitok spadkovogo prava v Ukraini* [Establishment and development inheritance law in Ukraine], Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
5. Luts, V.V. (2009), *Okremi pitannya spadkovogo dogovoru v Ukraini* [Separate the questions of hereditary contract in civil law Of Ukraine], *Yurydychna Ukraina*, vol.9, p.33.
6. Kukhariev, O. Ye. (2013), *Spadkove pravo v Ukraini* [Succession law of Ukraine], *Alerta*, Kyiv, Ukraine.
7. Yarema, A. H., Karaban, V. Ya., Kryvenko, V. V. and Rotan. H. V. (2004), *Naukovij i praktichnij komentar civilnogo zakonodavstva Ukraini* [Scientific and practical commentary to civil law of Ukraine], A.S.K., Kyiv; Ukraine.
8. Komarov, V. V. and Barankova, V. V. (2011), *Notariat v Ukraini* [Notary in Ukraine], Kharkiv, Ukraine.
9. Nestertsova-Sobakar, O.V (2017), *Spadkove pravo Ukraini* [Succession law of Ukraine, Dnipro], Dnipro, Ukraine.
10. Dzera, O. V., Kuznietsova, N. S. and Maidanyk, R. A. (2010), *Civil'ne pravo Ukraini* [Civil law of Ukraine], Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine.
11. Borysova, V. I., Baranova, L. M., Zhylinkova, I. V., ta in. (2014), *Civilne pravo Ukraini* [Civil law of Ukraine], Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine.
12. Yanovytskoi, H.B. and Kuchera, V.O. (2011), *Civilne pravo Ukraini* [Civil law of Ukraine], Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, Lviv, Ukraine.
13. Dolinenko, L. O. and Sarnovska, S. O. (2005), *Civilne pravo Ukraini* [Civil law of Ukraine], MAUP, Kyiv, Ukraine.
14. Shevchenko, O. (2013), "Testament like base inheritance", *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, vol.8, p.58.

Стаття надійшла до друку 5.05.2019 року